

а свят на реалността, в който хората на науката, които някога презирали дори самата мисъл за това, тепърва започват да бродят. Хипнотизмът разкри далеч по-големи чудеса от тези, които са правили някога старите *fascinatores*¹ или хипнотизаторите в по-модерни времена. Съвременната физиология доказва (и думата не е нескромна), че паметта – основа на мисълта според Платон, която се приемаше за количествено определена, е практически безгранична и идеалното ѝ развитие следва това на интелекта, поради което днес познаваме силите, които задвижват много неща, смятани някога за свръхестествени. Макар да не е толкова очевидно, хора на науката или изобретатели като Дарвин, Уолъс, Хъксли, Тиндейл, Галтън, Джаул, Локиър и Едисън са работили или работят рамо до рамо с теософи, спиритуалисти, фолклористи и много други в името не на различни, а на една обща цел – разгадаването на Неизвестното.

Ето защо всичко древно, свързано със силите, властвали над човека, независимо колко необясними, чудати, суеверни или дори противни са били, е от огромно и все по-нарастващо значение. И ако ние, съвременните хора, едва започваме да разбираме това, то колко по-значими ще бъдат тези факти за човека от бъдещето, който въз основа на много по-обширните си познания и умения да сравнява ще бъде далеч по-способен от нас да достига до мъдри заключения, за каквито днес не можем и да мечтаем. Но главният извод е, че ние трябва да събираме колкото се може повече от тези странни традиции и вярвания от стари времена, докато все още съществуват, вместо да губим време в създаването на безполезни теории за тях.

В доклад за отношението на циганите към фолклора, който изнесох пред *Congrès des Traditions populaires*² в Париж през 1889 година, изложих становището, че тези хора винаги са били скромните жреци на практическата религия на всички селяни и бедняци; това представляват техните магически обреди и медицина. Малцина имат някаква представа за степента,

¹ *Fascinatores* (ит.) – хора, владеещи чародейства и магии – б. пр.

² Конгрес по народни традиции (фр.) – б. пр.